

N:o 11.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upphörande af den inom Kalmar stift utgående så kallade allhelgonahjelpen; gifven Stockholms slott den 20 december 1889.

Under återopande af bilagda statsrådsprotokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att besluta, att den afgift, som under namn af allhelgonahjelp utgår af hvarje skattlagdt matlag inom Kalmar stift, ej vidare skall utgöras.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

F. v. Essen.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 decem-
ber 1889.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHIELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve LEWENHAUPT,
Statsråden: WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

34:o.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre von Essen, anförde i underdånighet:

»Enligt den utredning, som komiterade för hospitalsväsendets förändrade organisation meddelat i sitt den 31 december 1870 afgifna underdåniga betänkande, har från församlingarna inom Kalmar stift sedan äldre tider utgått en särskild afgift, den så kallade allhelgonahjelpen. När den först tillkommit, hade, oaktadt noggranna undersökningar, icke af komiterade kunnat utredas, men all anledning vore till det antagande, att den förefunnits redan under katolska tiden. Benämningen härledde sig derifrån, att församlingarnes medlemmar allhelgonadag eller vid den tiden gifvit frivilliga gåfvor dels i spanmål, dels i andra persedlar och dels i penningar till de fattiga. Detta sammanskott fördelades i tre delar, en till fattiga studenter under be-

nämning af territorial-stipendium, en till hospitalet i Kalmar och en till socknens fattiga. Vid prestmöte i Kalmar stift den 14 och 15 september 1652 hade presterskapet öfverenskommit, det allhelgonahjelpen skulle af alla utgifvas och delas liksom förut i tre delar mellan hospitalet, studenter och de husfattige; och ville det synas, som frågan derom då uppkommit af den orsak, att en eller annan församling genom sin kyrkoherde sökt undandraga sig denna delning och ansett nämnda bidrag böra uteslutande tillfalla socknens fattiga. Allhelgonahjelpen utgick emellertid olika inom de särskilda församlingarna, i det de flesta erlade den med $\frac{1}{4}$ skäppa säd eller 4 öre, andra deremot med 8 öre och några med 1 öre, allt silfvermynt, af hvarje matlag. Uti underdånig skrifvelse den 3 augusti 1773 hade herrar serafimerriddare anmält, hurusom af de till dem inkomna räkningar från Kalmar hospital inhemtades, att ganska olika tillgått med den tredjedel af allhelgonahjelpen, som hospitalet borde undfå, i det att åtskilliga församlingar dels alldeles undandroge sig denna afgift, dels icke erlade så mycket som de borde, men att önskligt vore, att något visst härutinnan kunde fastställas, hvarför herrar serafimerriddare i underdånighet hemställde, att som de flesta församlingar erlagt 4 öre silfvermynt af matlag i stället för $\frac{1}{4}$ skäppa säd, Kongl. Maj:t täcktes förordna, att äfven de öfriga borde utgöra en lika afgift. I anledning häraf hade Kongl. Maj:t uti nådigt bref den 17 maj 1774 funnit det vara ostridigt, att allhelgonahjelpen af samtliga församlingar i Kalmar stift dittills bort och framgent borde utgöras, men hvad angick det belopp, som hvarje församling skulle erlägga, anbefalde Kongl. Maj:t konsistorium, att till någorlunda jemlikhets vinnande församlingarne emellan höra dem samtliga hvad viss årlig afgift hvardera till ett så kristligt behof sig för framtiden åtaga ville och af hvad anledning en del af dem i senare tiden kunnat sig denna skyldighet undandraga. Sedan konsistorium till åtlydnad af denna föreskrift i underdånig skrifvelse den 15 november 1775 anmält, att de församlingar, som tillförene vägrat utgöra förenämnda afgift, dåmera, efter det berörda nådiga bref blifvit i stiftet kungjort, tillika med de öfriga ingått derpå att denna allhelgonahjelp utgöra i så måtto, att de i stället för $\frac{1}{4}$ skäppa säd åtagit sig att årligen vid allhelgonatiden betala 4 öre silfvermynt af hvarje skattlagdt matlag, ehvad de på hemmantalet vore flera eller färre, så hade Kongl. Maj:t uti nådigt bref den 23 mars 1776 gillat berörda församlingarnes i Kalmar stift ingångna beviljande att i stället för $\frac{1}{4}$ skäppa säd årligen utgöra 4 öre silfvermynt af hvarje skattlagdt matlag till allhelgonahjelpens utgörande, hvilket belopp efter myntevaluationen utginge med 1 skilling banko eller 3 öre riksmünt.

I underdånig skrifvelse den 25 januari 1888 har domkapitlet i Kalmar anført, att stiftets presterskap, som uppbure allhelgonahjelpen, redovisade två tredjedelar deraf till domkapitlet, som af den ena tredjedelen utdelade tre stipendier årligen åt studerande från stiftet vid någotdera af rikets universitet, hvaremot den andra tredjedelen eller den tillförene Kalmar före detta hospital tillkommande andelen, af domkapitlet för länets allmänna sjukvårdsanstalter levererats till landtränteriet i sammanhang med de kollektmedel, som presterskapet dittills uppburit och domkapitlet jemlikt gällande instruktion för direktionerna för länens lazarett och kurhus haft att för samma anstalter redovisa.

Då emellertid kollekter numera upphört att i kyrkorna upptagas till förmån för lazarett och kurhus, ansåge sig domkapitlet sakna föreskrift, huru med ifrågavarande Kalmar före detta hospital tillkommande tredjedel af allhelgonahjelpen skulle förfaras; och har domkapitlet för den skull anhållit om sådan föreskrift, i hvilket afseende domkapitlet hemställt, huruvida icke samma tredjedel af allhelgonahjelpen, uppgående till omkring 80 kronor årligen, kunde få sammanslås med den åt medellöse studerande anslagna andelen och gemensamt med denna få användas till tre så kallade kollektanstipendier.

Öfver denna domkapitlets framställning hafva, efter nådig remiss, underdåniga utlåtanden afgifvits af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län, som dervid tillika öfverlemnade inhemtade yttranden från flertalet af församlingarna inom den del af länet, som i ecklesiastikt afseende tillhör Kalmar stift, af kammarkollegium samt af statskontoret.

Af de hörda församlingarna hafva tjugufem icke haft något att invända mot domkapitlets framställning angående förändrad disposition af den Kalmar hospital fordom anvisade andelen af allhelgonahjelpen, en af dessa församlingar likväl med det tillägg, att afgiften hellre borde försvinna. Sex församlingar hafva bestämdt uttalat såsom sin åsigt, att allhelgonahjelpen borde afskaffas, en del under bestridande att laglig skyldighet för dem att utgöra hjälpen förefunnes.

Dessutom hafva två församlingar uppgifvit, att allhelgonahjelpen sedan flera år tillbaka upphört att inom dessa församlingar erläggas.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har för sin del förklarat, att, derest allhelgonahjelpen i dess helhet ansåges vara med gällande beskattningsprinciper öfverensstämmande och böra bibehållas, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke hade något att erinra deremot, att den Kalmar hospital fordom tillkommande tredjedel af allhelgonahjelpen, hvilken tillförene redovisats till serafimerordensgillet, men på grund af nådiga brefvet den 12 maj 1876, från och med år 1877 af

domkapitlet inlevererats till landtränteriet och upptagits såsom en statsverkets inkomst, sammansloges med den tredjedel af allhelgonahjelpen, som vore anslagen till medellöse studerande.

Kammarkollegium har i sitt underdåniga utlåtande anført, att då före detta hospitalets andel i allhelgonahjelpen blifvit jemlikt föreskriften i nådiga brefvet den 12 maj 1876 till statsverket indragen och på sådan grund af domkapitlet i landtränteriet levererad, domkapitlets nu gjorda framställning icke torde påkalla vidare yttrande; men att, då allhelgonahjelpen i dess helhet syntes vara en jorden inom Kalmar stift åliggande, ursprungligen frivillig afgift, som icke egde sin motsvarighet inom någon annan del af landet eller grundades på gällande allmänna författningar angående beskattningsväsendet, samt en del församlingar jemväl påyrkat att varda befriade från utgörande af samma afgift, kollegium trott sig böra hemställa, huruvida icke Eders Kongl. Maj:t täcktes pröfva skäligheten vidtaga sådan åtgärd, att allhelgonahjelpen helt och hållet komme att upphöra.

Enligt hvad kammarkollegium tillika meddelat, har den till statsverket numera indragna hospitalsfondens andel af allhelgonahjelpen enligt 1879 års kronoräkenskaper uppgått till 84 kronor 10 öre, hvaraf, efter afdrag af konsistorienotariens uppbördsprovision, i landtränteriet inlevererats 79 kronor 6 öre.

Statskontoret, som ansett den efter matlag utgående allhelgonahjelpen icke åligga jorden, har hemställt, att domkapitlets förevarande framställning icke måtte vinna nådigt bifall, men att åtgärder deremot måtte vidtagas i det af kammarkollegium omförmälda syfte, hvarjemte statskontoret meddelat, att Kalmar före detta hospitals andel af allhelgonahjelpen från och med år 1877 ingått bland statsverkets inkomster under titel »extra uppbörd».

Slutligen har domkapitlet lemuats tillfälle att yttra sig med anledning af hvad Kammarkollegium och statskontoret anført, dervid domkapitlet förmått sig på grund af den förebragta utredningen finna, att domkapitlets underdåniga framställning angående sammanslagning af den ursprungligen till hospitalet anvisade tredjedel af allhelgonahjelpen med den till stipendier åt medellösa studerande anslagna icke kunde bifallas.

Hvad åter beträffade den till stipendier åt medellöse studerande anvisade tredjedelen af allhelgonahjelpen, har domkapitlet anhållit, att, då billigheten fordrade, att dessa för ett godt och ömmande ändamål anvisade medel icke utan vidare afskaffades, Eders Kongl. Maj:t täcktes, derest församlingarna befriades från utgörande af äfven denna del af allhelgonahjelpen, af statsmedel bereda motsvarande ersättning.

Då jemlikt nådiga brefvet den 12 maj 1876 den Kalmar hospital fordorm anslagna tredjedel af allhelgonahjelpen blifvit jemte hospitalens öfriga tillgångar till statsverket indragen och, enligt hvad statskontoret meddelat, numera ingår bland statsverkets inkomster, lärer Eders Kongl. Maj:t finna den af domkapitlet i Kalmar rörande användningen af denna tredjedel gjorda framställning, hvilken grundat sig på antagandet, att föreskrift saknades beträffande sättet för medlens disposition, icke till någon Eders Kongl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Hvad åter allhelgonahjelpen i dess helhet beträffar, kan jag icke annat än med de hörda myndigheterna instämma deruti, att denna, endast af invånarne i en särskild landsort utgående skatt, icke öfverensstämmer med numera antagna beskattningsgrunder. De samhällsändamål, fattigvård och sjukvård, för hvilkas främjande skatten, till två tredjedelar af sitt belopp, i äldre tider blifvit ålagd, tillgodoses numera i helt annan ordning än vid tiden för skattens tillkomst och det tredje med skatten åsyftade målet eller understöd till fattiga studerande från orten, är icke af beskaffenhet att enligt nutida åskådningssätt böra befordras genom obligatoriskt utkrädda skattebidrag. Vid sådant förhållande synas mig invånarne i den nu ifrågavarande landsdelen ega grundade anspråk att för framtiden varda fritagna från utgörandet af allhelgonahjelpen, och anser jag mig därför böra förorda, att nådig framställning i sådant syfte må till Riksdagen aflåtas.

Deremot kan jag icke till nådigt afseende förorda domkapitlets framställning om beredande af ersättning för den del af allhelgonahjelpen, som nu är anslagen till stipendier åt studerande från stiftet vid rikets universitet. Huru behjertansvärdt det ändamål, för hvilket denna del af hjälpen utgår, än må vara, kan nemligen enligt min åsigt allhelgonahjelpens upphörande, som väl må innebära en uppfordran till stiftets invånare att på frivillighetens väg anskaffa medel för att möjliggöra stipendiernas fortsatta utgående, icke anses medföra förpligtelse för staten att bereda ersättning för de tillgångar, som förut varit för ändamålet att påräkna.

På grund af hvad jag nu anført hemställer jag, efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet, i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att besluta, att den afgift, som under namn af allhelgonahjelp utgår af hvarje skattlagdt matlag inom Kalmar stift, ej vidare skall utgöras.»

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lemna bi-

fall; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilagan Litt vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Hjalmar Rettig.
